

Hanuka pentru începători

De **Getta Neumann**

Istoric

În 198 î.e.n. Palestina a fost ocupată de Imperiul Seleucid, un stat greco-macedonean, înființat după destrămarea imperiului lui Alexandru cel Mare (sec. IV î.e.n.). La început, seleucizii au domnit ca un "soft power", tolerând obiceiurile și religia autohtonă. Situația s-a schimbat radical cu ascensiunea la tron a lui Antiochus IV Epiphanes (numit de unii Epimanes, "nebunul") care a pornit o campanie de oprimare a celor care practicau religia iudaică. Cei care refuzau să consume carne

de porc erau uciși, circumcizia a fost interzisă, templul pângărit. Era o încercare de elenizare a populației, cultura greacă fiind considerată ca un canon universal. Populația s-a răzvrătit împotriva lui Antiochus Epiphanes, dar și împotriva evreilor elenizați pe cale de asimilare din sânul ei. Conducătorii revoltei erau bătrânul Matitiahu și cei cinci fii ai lui, Iohanan, Simeon, Eleazar, Ionatan și Iehuda Macabeul (cel cu ciocanul). În 164 î.e.n. Iehuda Macabeul a cucerit Ierusalimul și templul a fost din nou sacralizat, eveniment sărbătorit timp de opt zile.

Surse

Cele două cărți ale Macabeilor, scrise în ebraică, nu ne-au parvenit decât în traducerea greacă. Se relatează faptele istorice, dar nu se vorbește despre sărbătoarea luminilor, nici despre miracolul fiolei de ulei care a ars timp de opt zile, cu toate că uleiul era suficient doar pentru o singura zi. Rabinii nu au inclus cărțile Macabeilor în canonul biblic.

Hanuka e descrisă în Talmud, cu accentul pe aspectul miraculos și nu pe victoria militară. Din relatările lui Iosephus Flavius aflăm despre victoria lui Iehuda Macabeul și despre festivitățile care au durat opt zile.

Semnificație

Interpretările sărbătorii sunt multiple, nu degeaba se spune "2 evrei, 3 păreri". Celebrează Hanuka revolta împotriva tiraniei, împotriva oprimării religioase? Lupta pentru păstrarea identității naționale amenințată de seleucizi? Serbează Hanuka victoria, după un război civil, a tradiționaliștilor asupra evreilor elenizați? Sau, oare, miracolul focului care a ars timp de opt zile în loc de o singură zi?

Rabinii au pus accentul pe intervenția divină prin care s-a înlăptuit miracolul flăcării care a ars fără combustibil. În secolul XX, povestea luptei Macabeilor pentru apărarea identității naționale și religioase a devenit unul din miturile fondatoare ale statului Israel, o parte din narativul național. Pe plan simbolic, istoria Macabeilor este

un memento pentru poporul evreu de a-și păstra identitatea prin respectarea tradiției și a unor reguli de conduită. Ne învață și că, în anumite circumstanțe, rebeliunea este necesară.

Simboluri și obiceiuri

Spre deosebire de Menora care are șapte brațe, **Hanukia** are opt plus unul, *shamash*-ul, servitorul, cu care se aprinde o lumânare în prima zi, iar în zilele următoare se adaugă câte una, până se aprind toate cele opt lumânări, durata sărbătorii fiind de 8 zile. Pentru unii, luminile de Hanuka sunt un simbol al victoriei credinței, pentru alții simbolizează triumful rațiunii.

Un **dreidl** (idiș, din germană, "drehen" - "a se învârti") este un titirez cu o literă ebraică pe fiecare fațetă. Se pare că jocul era popular pe vremea lui Antiochus. Legenda spune că la apropierea oamenilor regelui, evreii care studiau ascundeau Torah și se prefăceau că se joacă cu un dreidl!

Cele patru litere sunt: נ (Nun), ג (Ghimmel), ה (Hey) și ש (Șin), inițialele pentru "Nes Gadol Haya Sham" (Un miracol mare a avut loc acolo, adică în Israel), referindu-se la minunea de Hanuka, când o lumânare a ars timp de 8 zile. După înființarea statului Israel s-a înlocuit litera ש (Șin) cu פ (Pey), adică "Nes gadol haya po" (Un miracol mare a avut loc aici). Se joacă pentru monezi sau dulciuri. Dacă dreidl cade cu *nun* (*nichts*, nimic) în sus, jucătorul nu câștigă nimic. *Ghimmel* (*ganz*, totul) se câștigă toată miza. *Hey* (*halb*, jumătate), se câștigă jumătate din miză. *Șin* (*shtel*, plătește!), jucătorul adaugă la miză. Mult noroc!

În zilele noastre, Hanuka este o sărbătoare veselă care se serbează în familie sau în comunitate cu lumânări, cântece (Maos Tsur) și jocuri (de ex. jocul cu *dreidl*). Copiii primesc Hanuka Gelt (o mică sumă de bani) și cadouri, ca să nu aibă motiv să-și invidieze prietenii care sărbătoresc Crăciunul :) Data sărbătorii variază de la an la an (calendar lunar), dar cade, în general, într-o zi din decembrie. În anul 2016, prima seară de Hanuka coincide cu seara de Crăciun.

Mâncărurile tradiționale sunt *latkes*, un amestec de cartofi rași, ceapă și ouă prăjite în ulei și *suvganiot*, gogoășe cu umplutură de gem.

Israel Philharmonic, Zubin Mehta, copiii aprind lumânările de Hanuka și cântă Maos Tsur.
<http://www.youtube.com/watch?v=b-DI5V4Yn6s&feature=endscreen&NR=1>